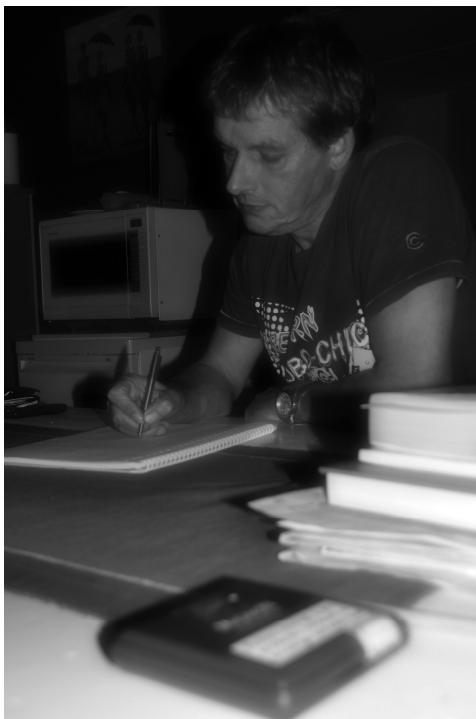

Brieven aan mijn dochter

*'Jij schrijft in je dagboek,
omdat niemand je begrijpt.
En ik schrijf mijn brieven,
omdat jij mij niet begrijpt.
Wie is nu het kind van ons tweeën?'*

Als je kinderen iets ouder worden en hun eigen zin gaan doen, dan word je als ouder geconfronteerd met verschillen. Je wilt in gesprek gaan met je kinderen, maar eigenlijk merk je dat je dan meer in gesprek bent met jezelf. Enkele jaren geleden heb ik in 'De Roerom' brieven geschreven aan mijn dochter, maar eigenlijk waren die brieven meer aan mezelf gericht. Ik denk dat ze herkenbaar zijn voor alle ouders met opgroeiende kinderen. Aan het einde schrijft zij een brief terug.

Brief 1

Elkaar begrijpen is moeilijk

'Als ik dat toch vind', en 'Zo ben ik nu eenmaal'. Dat krijgen we te horen als we je iets proberen uit te leggen.

Je eet 's morgens bijna niets en het is toch belangrijk om te eten voor je naar school gaat - *'Als ik toch geen honger heb'.* Dat kan gebeuren, dat hebben wij ook wel eens, daar moet je je overheen zetten. *'Ik hoef dat niet'.* Jawel, ook jij. Alle mensen moeten... *'Nou, ik niet. Ik ben anders, ja'.*

Je zet je glaasje 's avonds op het aanrecht. We willen vanaf nu dat iedereen z'n eigen glaasje opruimt en in de vaatwasser zet. *'Sorry hoor'.* Je hoeft geen sorry te zeggen, je hebt niets verkeerd gedaan. Ik wilde je alleen vragen of je de volgende keer... *'Ik heb toch al sorry gezegd. En sta me niet zo aan te kijken'.* Ik kijk je gewoon aan omdat ik tegen je praat, ik ben niet boos of kwaad op je... *'Ik ga wel naar mijn kamer'.*

Je zit zo vaak op je kamer. Je laat niets los over school, wat je hebt geleerd, wat je hebt gedaan. *'Ik zit in de puberteit, ja? En dat doen kinderen die in de puberteit zitten nu eenmaal'.*

Inderdaad, dat doen kinderen in de puberteit nu eenmaal. Dat hoort bij je leeftijd. We zijn zelf ook zo geweest, we snappen het - ook al zul je meteen ontkennen dat wij je snappen. Want niemand snapt je, daarom voel je je ook zo eenzaam.

Ik herinner me nog goed dat ik mijn rapport met onvoldoendes in mijn schooltas verborgen hield. En toen onverwachts mijn mentor op bezoek kwam om met mijn ouders over mijn schoolprestaties te praten, kwam de aap uit de mouw - hij wist dat ik niet thuis was, de schurk. Mijn vader natuurlijk boos. Ik moest de pick-up die op mijn kamer stond inleveren. Pas als mijn punten beter werden, zou ik hem terugkrijgen. Niet dat het hielp. Ik gaf dat jaar gewoon niets om leren, en ik ging toch wel naar mijn kamer. Dan maar zonder muziek. Natuurlijk, m'n punten werden wel iets beter, maar zeker niet vanwege die pick-up!

Je gaat je eigen gang, je volgt je eigen willetje. En dat moet je ook. Hoe de jongens en je vriendinnen over je denken, is belangrijker. Belangrijker dan wat wij zeggen. Toch wil ik af en toe iets aan je kwijt, meer dan ik in gesprekken kan. Daarom ben ik maar begonnen met het schrijven van brieven. Nee, ik laat ze niet aan je lezen. Misschien doe ik dat later wel, misschien wel nooit.

Ik wil je bijvoorbeeld uitleggen waarom wij sommige dingen niet willen. Maar na ons eerste 'nee' ben je alweer naar je kamer gevlucht. Of je bent meteen zo boos dat een goed gesprek niet meer mogelijk is. Weet je, ik heb ergens gelezen dat ouders voor hun kinderen moeten zijn als de muur voor de

klimop. De klimop kan niet groeien als hij geen weerstand krijgt. Maar de richting waarin hij groeit, die kan de muur niet voor hem bepalen. Zo moeten wij van tijd tot tijd wel eens tegen je zeggen: 'Tot hier en niet verder'. Niet omdat wij je niet snappen of zo. Ook niet omdat wij voor jou willen bepalen wat je moet vinden. We moeten wel, anders kun jij niet groeien.

'Waarom moet je geschiedenis leren? Dat is toch allemaal allang gebeurd'. Ja, dat klopt. Maar misschien is het goed om iets meer te weten over de wereld. Waarom lees je de krant nooit? 'Die ellende hoef ik echt niet te weten.' Maar altijd t.v. kijken, daar leer je toch niets van? *'Echt wel, ik weet meer over films dan jij'.*

Wat moet ik hierop zeggen? Sommige dingen moet je ooit gehoord hebben. Dingen die je nu in ieder geval nog niet interesseren. Daar zit je nu niet op te wachten, gelijk heb je. Hoe zijn mensen ertoe gekomen om te geloven? Hoe kwamen ze op het idee dat er één God is in plaats van vele goden? Die bijbelverhalen die zijn niet echt gebeurd. Maar ze zijn echt gebeurd op een andere manier. Om te zeggen of je wel of niet gelooft, moet je dit toch een keer hebben gehoord. Maar wat interesseert jou dat nu?

Het is eigenlijk gek. Jij schrijft in je dagboek, omdat niemand je begrijpt. En ik schrijf mijn brieven, omdat jij mij niet begrijpt. Wie is nu het kind van ons tweeën?

Brief 2

Vooral niet opvallen

Hoe vaak zul je die beweging op één dag maken? Ik bedoel het achterover gooien van je haren. Een tijdje terug heb ik het voor de grap geteld. Je stond buiten op de plaats met een vriendin te praten. Ik heb zo'n vermoeden waarover het ging. Het gesprekje duurde tien minuten en je deed het 73 keer: je neemt het haar dat voor je gezicht is gevallen en gooit het met een trage beweging achterover. Maar na enkele tellen valt het weer terug. Dat is niet zo vreemd. Je kamt en je föhnt het namelijk zó, dat het over je oren en half voor je gezicht valt. Zo moet het gewoon zitten.

Waarom ga je niet naar de kapper? *'Hoezo, naar de kapper?'* Volgens mij heb je alleen maar last van je haren. *'Helemaal niet.'* Dat zie ik toch. Onder het eten moet je het zelfs vasthouden. *'Daar heb ik toch last van, jullie niet.'* Maar het is niet zo'n leuk gezicht, om voortdurend die haren voor je gezicht te zien. *'Niemand zegt toch dat je moet kijken.'* Kort haar staat toch ook mooi? *'Echt niet, dat heeft niemand bij ons in de klas.'* Ja, maar je hoeft toch niet altijd te doen wat anderen doen. *'Weet je wel hoe groot mijn oren zijn, ja? En hoeveel bultjes ik op m'n voorhoofd heb?'*

Om eerlijk te zijn weet ik dat niet. Op de eerste plaats omdat ik geen kans krijg om dat te zien. Op de tweede plaats omdat je oren heel normaal zijn en die bultjes nauwelijks opvallen.

Je bent de laatste tijd veel veranderd. Die dingen gebeuren op deze leeftijd. Op het ene moment zie je er nog als een kind uit, op het andere moment zijn er al fraaie, vrouwelijke vormen aan je lichaam te zien. Maar er is nog meer veranderd. Je gaat niet meer de deur uit vóóordat je je hebt opgemaakt. De randen om je ogen maak je zwart met mascara en eyeliner, op je gezicht doe je matte crème of poeder. Je scheert je okselhaar 'want dat is vies'. Laatst waren je wenkbrauwen rood en opgezet, omdat je die had geëpileerd. Sterk geurende parfum en deodorant horen tot je standaarduitrusting en het hele huis ruikt ernaar.

Toen je nog kleiner was, deed je dat ook wel eens. Je had de make-uptas van mama of oma gevonden, en versierde je gezicht. Toch was dat anders. Toen ging het om felle kleuren: blauwe of groene oogschaduw en rode lippenstift waren populair. Nu is de make-up juist bedoeld om elke kleur uit je gezicht te halen. Toen wilde je opvallen en nu wil je juist niet opvallen.

Wat heb je nu weer met je gezicht gedaan! *'Hoezo?'* Je ziet er niet uit. *'Nou, dankjewel.'* Je hoeft toch niet zoveel op te doen. *'Dat doe ik ook niet.'* Dat doe je wel en dat weet je zelf heel goed. *'Laat mij nou. Als ik dat toch mooi vind.'* Maar ben je daar niet een beetje te jong voor. Dat is toch niet goed voor je huid? *'Dat is wel waar. Alle meisjes doen het.'* Ja, daar heb je gelijk in.

Een tijdje terug zag ik je op school. Jullie hadden een schoolreisje – een excursie heet dat tegenwoordig. Tussen 50 andere scholieren in liep je naar de bussen, terwijl ik langs fietste op weg naar mijn werk. Ik schaam me om het te zeggen, maar: ik zag je bijna over het hoofd, ik had niet in de gaten dat jij dat was. Alle meisjes liepen op dezelfde manier: met kleine en voorzichtige stappen vanwege de strakke broeken, allemaal in het zwart gekleed en de handen diep in de jaszakken. De haren waren lang en recht en de ogen bijna onzichtbaar gemaakt. De jongens daarentegen liepen overdreven onverschillig, de handen los langs hun lijf, de haren vol gel recht op gezet of juist strak achterover gekamd.

Op dat moment ontdekte ik hoe gemeen het van mij was om vervelende opmerkingen over je uiterlijk te maken. Ik vind het niet nodig om zo opvallend te doen. Maar jij wilt juist niet opvallen! Het is een manier om je prettig te voelen tussen al die anderen. Het maakt je zeker, het geeft je zelfvertrouwen. En wat doe ik met mijn kritiek? Ik ontnem je juist het geloof en zelfvertrouwen dat je voorzichtig hebt opgebouwd en dat je o zo nodig hebt. En dan is het voor mij makkelijk om te zeggen dat je je niet zoveel moet aantrekken van wat anderen vinden. Hoe vaak trok ik niet mijn shirt naar beneden omdat ik vond dat mijn kont achteruitstak? En hoe vaak vraag ik me nu nog steeds af: wat zullen anderen van mij denken?

Het lijntje onder je ogen loopt niet ver genoeg door. *'Waarom heb je altijd zoveel commentaar?'* Ik geef geen commentaar, ik wil je gewoon helpen. *'Ik weet toch zeker zelf wel hoe ik me moet opmaken.'* Alweer fout! Ik mag geen kritiek hebben op je uiterlijk. Ik heb het recht niet. Maar ik moet ook niet doen alsof ik het beter weet.

Brief 3

Sorry zeggen mag je leren

Nu zit je al de hele dag binnen, de post ligt nog in de gang, de gordijnen zijn nog dicht. *'Nou en? Wat maakt dat uit?'* Dat zijn dingen die je toch gewoon dóet. *'Sorry.'*

Ik dacht dat je je kamer zou opruimen. *'Ik had iets anders te doen.'* Maar dat hadden we toch afgesproken? *'Sorry, hoor.'*

Waarom heb je niet verteld dat oma gebeld heeft? *'Ik ben het gewoon vergeten.'* Ik snap niet hoe je zoiets kunt vergeten – het was belangrijk en nu heeft ze heel de avond zitten wachten. *'Ja, sorry hoor.'* En daarmee is elk gesprek weer afgelopen.

Dat 'sorry' van je ligt voor in je mond. Je zegt het zo makkelijk, zo vaak. Ik kan me niet voorstellen dat je het ook meent. Als jij sorry zegt, dan bedoel je volgens mij juist het tegenovergestelde. Je sorry klinkt meer als een verwijt naar mij dan als een excuus van jou.

Ik was ongeveer even oud als jij nu. Pakjesavond naderde. We maakten uitgebreide lijstjes en het verbaasde me, dat mijn vader en moeder elk jaar ook nog iets kochten dat er niet op stond. Op een keer stonden twee lp's bovenaan mijn lijstje. Ze waren bijna nergens meer te krijgen, en ik had ze ook in twee verschillende winkels gezien. Ik mocht ze daarom zelf gaan kopen. Mijn moeder zou ze inpakken en bij de andere cadeautjes leggen.

In de winkel vroegen ze of ik de platen wilde beluisteren. Nee, dat hoefde niet. Ik moest nog huiswerk maken en dan kon ik ze thuis wel een keertje draaien, voordat mijn moeder ze tot vijf december zou verstoppen (in de klerenkast, dat was de vaste plek). Ik fietste snel naar huis en geloof me: met twee lp's onder je arm is het minder goed fietsen dan met twee cd's in je hand.

Thuisgekomen wilde ik ze meteen draaien, maar dát vond mijn moeder niet goed. Er volgde een felle en korte woordenwisseling. Zij zei dat ik maar geduld moest hebben en ik zei dat ik ze toch ook in de platenwinkel had kunnen horen. Uiteindelijk zal ik wel zoiets gezegd hebben als *'Ik hoef ze al niet meer'* en mijn moeder zoiets als *'Ik hoopte dat je blij zou zijn'*.

Ik zat daarna boos op mijn kamer en... eigenlijk gaf ik mijn moeder gelijk. Sterker nog, ik vond het gemeen en stom van mezelf dat ik zo tegen haar was uitgevallen. Ik denk dat ik haar zelfs zielig vond maar sorry, nee, dat heb ik niet gezegd.

Er is niets zo moeilijk als het toegeven van fouten. Dat geldt niet alleen voor jou, maar ook voor 'grote' mensen. Wanneer ze iets verkeerd doen, wanneer ze iets hebben vergeten, dan bedenken ze allerlei smoesjes en draaien het liefst eromheen. Of ze zeggen dat het toch niet zo erg is. Maar soms vinden ze het zelf vervelend, vervelender misschien wel dan die ander. Dan worden ze boos op zichzelf: hoe heb ik zo stom kunnen zijn? En weet je wat mensen dan doen? Dan verplaatsen ze die woede. Als iemand anders boos op je is terwijl

je eigenlijk om dezelfde reden ook boos op jezelf bent, dan worden we maar boos op die ander. Wie denk je wel dat je bent, om mij hierop aan te spreken? En dan is het de beurt aan de ander om zich te verontschuldigen, terwijl jij het was die zich moest verontschuldigen.

Mensen zijn ontzettend slim, maar ook ontzettend stom, vind je niet? Ik denk, nee ik weet wel zeker dat dit ook met jouw sorry het geval is. Elke keer als jij sorry zegt, geef je mij het gevoel dat ik iets verkeerd heb gedaan en niet jij.

Dit is niet vreemd. Van jonge mensen zoals jij wordt veel gevraagd, misschien wel iets teveel. Ga maar na. Op school krijg je veel leerstof te verwerken, waarvan je het belang niet inziet. Je weet dat je over een paar jaar moet weten 'wat je wilt worden' terwijl je nu nog geen idee daarvan hebt. Je moet er goed uitzien want door iedereen en van alle kanten word je bekeken, vergeleken en beoordeeld. Je moet ook nog op de hoogte blijven van de nieuwste films, cd's en websites. Vind je 't gek dat je dan af en toe iets vergeet of verkeerd doet, en dat jij degene bent die daarvan het meeste baalt? Maar dat geef je liever niet toe, want dat zou een teken van zwakte zijn.

Daarom wil ik je iets vragen. Probeer te accepteren dat je fouten maakt. Word daarom niet boos op mij, word ook niet boos op jezelf. Fouten maken hoort erbij, het is niet erg. Je mag het wel vervelend vinden, en proberen om het de volgende keer niet meer te doen. Zeg niet sorry om ervan af te zijn. Bewaar dat kleine woordje voor die gevallen wanneer je het echt meent. Want sorry zeggen, dat is echt niet zo gemakkelijk, dat mag je leren.

Brief 4

Geen mening hebben mag ook

'Als ik dat toch vind.'

Je hebt over alles en iedereen een mening. Je vindt dat jij nog te jong bent om boodschappen te doen, en dat je oud genoeg bent om zelf te beslissen hoe laat je 's nachts thuis komt. Je vindt die ongeschoren filmacteur die voortdurend vloekt en scheldt 'lief' en 'schattig', je vindt kinderen uit je klas 'verwaand' en 'truttig'. Je vindt het maar stom dat we niet altijd eten wat jij lekker vindt, en je vindt het normaal dat je meer zakgeld hoort te krijgen. Je strooit met je mening in het rond, al moet je die ter plekke verzinnen.

Maar het is toch goed dat mensen een eigen mening hebben? Natuurlijk, niet voor niets leven we in een landje waar alles kan en waar alles mag worden gezegd. Dit noemen we vrijheid van meningsuiting. Dat wil zeggen: niemand mag voor jou bepalen wat jij moet vinden. Niemand mag ook zijn mening opdringen aan jou. Je mag, nee: je moet voor jezelf denken. In het verleden is dat wel eens anders geweest, in teveel landen is dat nu nog steeds het geval. Daar mag je niet altijd zeggen wat je denkt. Het kan zelfs gebeuren dat je wordt opgepakt, vastgezet en mishandeld, enkel en alleen omdat je iets anders denkt, omdat je zégt wat je denkt.

'Nou dan,' hoor ik je al in gedachten zeggen. *'Wat is er dan mis mee dat ik een eigen mening heb? Dat ik zeg wat ik denk?'* Als vader moet ik inderdaad blij zijn dat je voor jezelf opkomt en niet met alle winden meewaait. Dat ben ik ook, trots zelfs. Ik denk alleen dat we niet altijd een eigen mening kunnen of mogen hebben. Een mening is vaak een oordeel, een oordeel over iets of iemand. En soms hebben we het recht niet om te oordelen.

Laatst had je met je vriendin afgesproken. Jullie zouden 'uitgaan' of naar de film. Maar toen belde ze af. *'Stom, ze durft natuurlijk niet, ze heeft geen geld, ze mag niet van haar ouders.'* Het is duidelijk dat je teleurgesteld was. *'Ik spreek nooit meer iets met haar af.'* Waarom dan niet?

In de Bijbel staat een verhaaltje over Zacheüs. Dat was een kleine mannetje en iedereen vond het maar een vervelend mannetje. 'Eikel' of 'kwal' zouden we nu zeggen. Er wordt verteld dat Jezus hem aansprak en bij hem op visite ging. Iedereen sprak er schande van! Zoiets kun je toch niet maken, dat doe je toch niet? Maar toen bleek dat hij helemaal niet zo'n vervelend mannetje was. Hij had alleen nooit de kans gehad om de andere kant van hem te laten zien, omdat de mensen niet bereid waren om hun oordeel aan de kant te zetten. Dat kunnen meningen of oordelen doen!

Mensen verschillen van elkaar. Dat moeten we accepteren, hoe moeilijk dat ook is. Moet je daarover een mening hebben? Ik betwijfel het, omdat een

mening iemand anders in een hokje stopt. Een hokje waar je maar moeilijk uit kunt komen. Denk maar aan Zacheüs.

De dingen lopen vaak anders dan we hopen of verwachten. Soms moeten we ons daarbij neerleggen (met een moeilijk woord noemen we dat 'aanvaarden'). Zo kan een huwelijk stuklopen, ondanks alle goede bedoelingen van mensen. Dat is al vervelend genoeg. Waarom moeten we dan meteen klaarstaan met een mening of oordeel over wie de schuldige is?

Je mag een andere mening hebben dan ik, ook al leidt dat tot discussies en onenigheid. Ik mag een andere mening hebben dan jij, ik hoef het niet altijd met je eens te zijn. Maar je hoeft niet overal een mening over te hebben. Zoals 'sorry', is 'ik vind' vaak een manier om niet toe te geven dat je teleurgesteld bent in het leven, in anderen, in mij of in jezelf. Om niet toe te geven dat je met je mond vol tanden staat.

Zeg wat je denkt, zeg niet wat je niet denkt. Ik vind het knap dat je zo jong al een eigen mening hebt. Maar ik vind het zeker zo knap om te merken dat je soms geen mening hebt.

Brief 5

Verveel je maar

Hoe was het vandaag op school? *'Wat denk je? Gewoon zoals altijd: saai.'* Welke vakken heb je dan gehad, wat heb je geleerd? *'Waarom wil je dat altijd weten? Wat schiet je daarmee op?'* Ik ben gewoon benieuwd of je een leuke dag hebt gehad. *'Dat heb ik toch al gezegd: het-was-saai.'* Zijn er soms nog leuke dingen gebeurd, heb je misschien kunnen lachen met elkaar? *'Nee.'*

Saai. Daarmee is alles wel gezegd. Je maakt je huiswerk onder het bekijken en beluisteren van videoclips. Daarna ga je het liefst tv kijken of chatten met vrienden (die vervelen zich dus ook). Maar er zijn toch genoeg andere dingen die je kunt doen? *'Zoals?'* Je kunt bijvoorbeeld gaan sporten. *'We krijgen toch al gym op school.'* Of je kunt gaan lezen. *'Hallo, weet je wel hoe stom lezen is. En hoeveel we al voor school moeten lezen?'* Je kunt natuurlijk ook iets afspreken met je vriendinnen. *'Die heb ik de hele dag op school toch al gezien.'*

Vervelen is toch zonde van je tijd? Denk je dat ik me verveel? *'Nee, jij hebt het hartstikke druk.'* Daar heb je misschien wel gelijk in. Het is voor mij heel gemakkelijk om voorbeelden te noemen van dingen die ik allemaal de moeite waard vind. Maar saaie dingen hoeven toch helemaal niet saai te zijn? Die zijn best zinvol of zelfs plezierig, als je daar maar moeite voor doet. Denk je dat wij werken en boodschappen doen en eten koken altijd leuk vinden? *'Nee, natuurlijk niet. Maar dat is anders.'*

Wanneer ik vroeger zei dat ik me verveelde, kreeg ik altijd als antwoord: 'Dan ga je maar met je grote teen spelen'. Ik heb dat zelfs een keer gedaan. Mijn ouders meteen hartstikke boos, want die dachten dat ik hen belachelijk wilde maken. Maar dat was helemaal niet zo! Ik wilde wel eens weten hoe dat was en wat je daarmee kon doen. Ik hoorde dat zo vaak zeggen! En op dat moment wist ik nog niet dat ze met je grote teen spelen zoiets bedoelden als: waar maak je je druk om, dat hoort er nu eenmaal bij.

En mijn opa kon met een flinke sigaar in zijn mond urenlang voor het raam zitten of buiten op straat staan. Verveelde hij zich dan? Ik denk het niet. Volgens mij genoot hij ervan om even niets te hoeven doen. Zo kon hij ook een hele morgen het gras in de tuin snijden voor de konijnen die hij fokte. Geen maaimachine, maar een jute zak en een scherp zakmes. Vond hij dat dan niet saai? Ik denk het wel, maar het moest gewoon gebeuren.

Als je het zo bekijkt, dan zou ik het ook heerlijk vinden om me weer eens een keer te vervelen. Maar mijn drukke leven en mijn volle agenda laten dat niet toe. Ik moet efficiënt werken en zuinig omgaan met de tijd. Voor vervelen, voor niets-doen is geen ruimte.

En om eerlijk te zijn is mijn werk ook lang niet altijd even leuk. Daar zitten genoeg saaie dagen of momenten tussen! We doen wel altijd alsof we het belangrijk vinden wat we doen, maar ik denk dat iedereen zich wel eens afvraagt: waar doe ik dit in hemelsnaam allemaal voor? Maar zoiets zeg je niet zo gemakkelijk, niet tegen anderen en ook niet tegen jezelf.

Als je zegt dat er zoveel saaie dingen zijn, probeer ik je graag te laten zien dat die dingen helemaal niet saai hoeven te zijn. Maar misschien heb je wel gewoon gelijk. Veel dingen zijn gewoon saai. Dat neemt niet weg dat ze wel moeten gebeuren!

En als je zegt dat je je verveelt, probeer ik allerlei dingen te bedenken zodat je je tijd maar nuttig en zinvol besteedt. Maar waarom eigenlijk? Misschien is het juist wel goed dat je je van tijd tot tijd verveelt: doe maar. Waarom zou je altijd iets nuttigs moeten doen? Wees blij dat je de tijd nog hebt om niets te doen. Want voor je het weet, ben je dat afgeleerd.

Brief 6

Je mag best enthousiast zijn

Ik weet niet goed hoe ik mijn brief moet beginnen. Ik wil je deze keer graag iets over mezelf vertellen, waarom ik de dingen doe die ik doe. Maar ik kan me voorstellen dat je daar niet echt op zit te wachten. Natuurlijk kan ik me vergissen. Misschien wil je het zelfs gráág weten, maar vind je het moeilijk om hiernaar te vragen of hierover te beginnen. Ik heb dus geen idee wat je met deze brief doet.

De toekomst heeft me altijd bezig gehouden. Beroemd, zelfs onsterfelijk wilde ik worden. Het ene moment zou ik het boek schrijven dat de wereld zou veranderen, het andere moment zou ik veel geld verdienen om het dan onverwacht allemaal weg te geven aan mensen die het echt nodig hadden. Wat ik ook zou doen of worden: het was altijd iets groots. Alles behalve anoniem of kleurloos te zijn.

Maar als ik hierop terugkijk, dan heb ik me misschien al die tijd alleen maar bang en onzeker gevoeld. Misschien waren al die grote idealen gewoon een manier om niet toe te geven dat ik me eigenlijk zorgen maakte. Zou het mij wel lukken om werk te vinden? Of om iemand te vinden die van mij hield, met mij wilde trouwen? Zou het mij lukken om voor kinderen te zorgen? Het resultaat was dat ik maar moeilijk onbezorgd kon genieten van de dingen die voorhanden waren. Elke dag, elke minuut moest nuttig besteed worden. (Daar heb ik nu nog wel eens last van.)

Ik heb ervan geleerd dat je vertrouwen mag hebben in de toekomst. Nee, je dromen zul je nooit volledig kunnen realiseren. Maar al die zorgen: die zijn ook niet nodig.

Hoe het komt, weet ik niet. Maar ik ben altijd gefascineerd geweest door al wat groeit en bloeit. Vooral met dieren had en heb ik te doen. Dreven er vliegjes in het water, dan liet ik ze op m'n vinger drogen tot ze weer weg konden vliegen. En zag of hoorde ik over dierenmishandeling, dan was ik vastbesloten om als vegetariër verder door het leven te gaan.

Met de jaren is dat allemaal een beetje minder geworden. Dat wil niet zeggen dat ik nu onverschillig ben. Laat de tv beelden van olie besmeurde vogels zien, dan word ik woedend. Ik zou het zo graag anders willen. En het is vervelend en het doet pijn, om te beseffen dat je hier zo weinig aan kunt veranderen. Ik heb ervan geleerd dat de kleine dingen die je doet, heel waardevol kunnen zijn. Als het een keer tegen zit, dan kan ik zomaar genieten van een roodborstje dat me brutaal aankijkt. Dan denk ik: waar maak ik me toch druk om?

En dan zijn er ook nog de mensen die ik ken en gekend heb. Ik vond (en vind) het prettig om een goede en positieve indruk te maken. Misschien ben ik hierin ook wel eens te ver gegaan. Dan ging ik me interesseren voor dingen

die me eigenlijk helemaal niet interesseerden. Maar ja, de mensen die ik aardig vond, deden dat ook. En ik wilde door hen toch ook aardig gevonden worden.

Dezelfde mensen maakten mij ook onzeker. Wat zouden ze van mij denken? Ik had toch zeker niets stoms gezegd of gedaan? Waarover zouden ze praten als ik weg ben?

Ik heb ervan geleerd dat mensen belangrijk zijn, en dat het onmogelijk is om je niets aan te trekken van het oordeel van anderen. Maar: zij twijfelen net zoveel als ik. Dat heb ik ook geleerd.

Er zijn momenten dat je 'mat' bent, dat je voor niets enthousiast te krijgen bent. Ben je bang om je hoofd te stoten, om je hart te breken? Inderdaad, als je vurig op iets hoopt, dan loop je het risico dat het anders loopt. Als je van iemand houdt, dan loop je het risico in de steek gelaten te worden. Maar: het is beter om iets te verliezen dan het nooit te hebben gehad. Ik gun je je vrienden en vriendinnen, ik gun je je eigen toekomstdromen, ik gun je de hele aarde om van te houden.

Brief 7

Kerk hoeft toch niet?

Ga je morgen mee naar de kerk? *'Nee, ik heb geen zin.'* Maar het is al een tijdje geleden dat je geweest bent. *'Nou en? Kerk is toch niet iets dat je moet.'* Ik heb niet verder aangedrongen. Dat was deze keer niet om weer een moeizame discussie te voorkomen. Nee, ik stond echt met mijn mond vol tanden. Want weet je: je hebt helemaal gelijk. Kerk en moeten zijn twee woorden die niet samengaan.

'Kerk is toch niet iets dat je moet.' Als je dit zegt en als je meent wat je zegt, dan heb je volgens mij heel goed begrepen wat kerk-zijn betekent. Ook al vraag ik me af of je dit zelf wel in de gaten had op het moment dat je het zei. Misschien zei je zomaar iets, zodat je langer kon uitslapen.

Toen ik zo oud was als jij, moest ik gewoon met mijn ouders naar de kerk. Niet één keer per maand of één keer in de veertien dagen, nee: elke week! Kun je je dat voorstellen? Denk maar niet dat wij dat toen leuk vonden. Ik protesteerde wel eens, ik sputterde wat tegen, maar het kwam niet in me op om te zeggen: *'Hoor eens hier, deze week ga ik niet, want kerk dat is niet iets wat je moet.'* Ik denk dat het huis te klein zou zijn geweest als ik dit gezegd had.

De tijden zijn veranderd. Het is niet meer zo dat iedereen naar de kerk gaat. Er gaan meer mensen niet dan wel. Toen ik zo oud was als jij, was het eerder uitzondering als je niet ging – nu is het eerder uitzondering als je wel gaat. In die tijd werd het geloof je met de paplepel ingegoten en had je niets te kiezen. Nu wel. Ook jij zult op een dag die keuze *mogen* maken: wil ik wel of wil ik niet bij de kerk horen? Of is dat moment nu al aangebroken, nu je bijna nooit meer met ons meegaat? Ik denk het niet.

Kerk en geloof: je moet er zelf voor kiezen. Ik denk dat veel ouders hier een beetje te licht over denken. Ze laten hun kinderen misschien dopen en hun eerste communie doen, maar daarmee houdt het wel op. Verder vallen ze hun kinderen (en vooral zichzelf) er niet mee lastig. *'Daar moeten ze zelf over kunnen beslissen'* zeggen ze dan. Maar is dat niet een beetje te gemakkelijk?

Wij hebben je meegenomen, en regelmatig strubbelde je tegen. Anders dan vroeger gingen wij niet elke week, maar als het kinderkoor of jongerenkoor zong. (Om eerlijk te zijn vinden wij de *'gewone missen'* ook niet heel interessant.) Er is een tijd geweest dat we liedjes zongen voor het eten: één hand heb je om te geven... En we hadden een dobbelsteen met daarop gebedjes. Om de beurt gooien en om de beurt voorlezen. Weet je het nog? Op een gegeven moment zijn we daarmee gestopt. We kregen in de gaten dat je het niet meer leuk vond. Wij bidden nog altijd in stilte: dat zie je en dat merk je aan ons. Wie weet doe jij het ook wel eens een keer voor jezelf, zonder dat iemand er iets van merkt.

Toen jij klein was, kochten wij je kleren en hielpen we je bij het aankleden. Toen je wat groter werd, vroegen wij je wat jij leuk en mooi vond. En nu bepaal je zelf wat je wanneer draagt en wat voor kleren je koopt. Je moeder of ik hoeven niet meer mee. Nee, je wilt meestal niet eens dat we meegaan, als we je maar genoeg geld meegeven! Want betalen, dat hoef je zelf nog niet te doen.

Zo is het ook met kerk en geloof. We hebben je er als het ware mee aangekleed toen je jonger was, want we wilden je niet in de kou laten staan. Inmiddels ben je die kleren ontgroeid. We nemen je niet meer mee. Zouden we dat wel doen, dan zou je alleen maar een afkeer van de kerk krijgen. Nu komt voor ons de tijd dat we een stapje terug moeten doen. We geven je de kans om je eigen kleren bij elkaar te zoeken, om te onderzoeken wat bij je past en wat niet.

Kerk en geloof: je moet er zelf voor kiezen. Nu nog niet, dat komt pas later. Ik denk dat je dit nog aan het onderzoeken bent, zoals zoveel andere dingen. We zeggen je niet: 'Zoek zelf maar uit.' We zeggen je wel: 'Nu mag je zelf op onderzoek uit gaan.' In ieder geval weet je de weg naar de kerk te vinden. En je weet wat kerk-zijn betekent: het is niet iets dat je moet. Wat kunnen wij op dit moment nog meer van je vragen?

Brief 8

Niet tevreden met jezelf

Als ik je zou vragen wie je bent, of hoe je over jezelf denkt, dan denk ik dat ik het antwoord wel weet. Ik zou te horen krijgen dat je jezelf stom vindt.

'Ik zie er echt niet uit.' Hoezo niet? Natuurlijk wel! *'Moet je zien hoe dik mijn billen en mijn kont zijn!'* Hoe kom je daar nu bij? Je bent helemaal niet te dik. *'Echt wel. Wat weet jij daar nou van: jij zit er niet mee. En mijn haren zitten ook stom.'* Dan moet je een keer naar de kapper gaan. *'En dan zeker kort laten knippen: echt niet.'* Misschien staat je dat veel leuker. *'Weet je wel hoe voor schut dat is?'*

Je vindt jezelf stom, je bent niet tevreden met hoe je er uitziet. Sommige momenten gaat dit zelfs zover, dat je een hekel aan jezelf krijgt. En als je thuis bent, steek je dat niet onder stoelen of banken.

Toch zijn er ook momenten dat je trots en tevreden bent op jezelf, al zul je dit niet zo snel toegeven. Je ziet er graag goed uit, en je hebt er plezier in om je mooi te maken. En hebben jongens belangstelling voor je, willen ze met je afspreken of hoor je via anderen dat iemand zich voor jou interesseert, dan doet je dat zichtbaar goed. Dan glunder je helemaal. Maar één verkeerde opmerking is genoeg om het geloof in jezelf weer aan het wankelen te brengen.

Het uiterlijk is heel belangrijk voor je, dat is duidelijk. Zien en gezien worden is zo'n beetje het motto. Daarbij mag je niet teveel opvallen, maar je moet zeker ook niet saai of onzichtbaar zijn. Ik denk, nee ik weet wel bijna zeker, dat dit bij veel leeftijdsgenootjes net zo is. Niet voor niets zijn er op dit moment twee stromingen in de mode. Als ik het verkeerd zie, dan moet je het maar zeggen.

Bij sommige kinderen moet alles perfect zitten. De kleren zitten strak om het lijf, het shirtje is kort en als het kan is daaronder een navelpiercing of tatoeage zichtbaar. Het haar is goed gekamd en zorgvuldig bij elkaar gestoken. En het is niet erg als enkele lokken voor je gezicht vallen, zolang het maar niet springt.

Bij andere kinderen moet alles juist zo wijd en los mogelijk zijn. Ze kleden zich alsof het hen niets kan schelen hoe ze er uitzien. De broekspijpen vallen over hun schoenen, hun haar zit wild en steekt alle kanten in. Ze zien er onverschillig uit, maar ze zijn het volgens mij niet. Want ook bij hen moet alles kloppen.

Meestal zijn het de meisjes die de strakke kleren aandoen en de jongens die zo losjes mogelijk gekleed gaan. Maar het kan ook andersom zijn.

Er zijn mensen die een eenvoudige verklaring hiervoor hebben. 'Pubers zijn op zoek naar hun identiteit' zeggen ze, 'pubers stellen zich voortdurend de vraag

wie-ben-ik?'. Ik ben het niet helemaal met hen eens. Ik denk namelijk dat dit voor alle mensen geldt. Ook veel volwassenen zijn bezig met hun uiterlijk: hoe ouder zij worden, hoe belangrijker zij het vinden om er toch vooral jeugdig en sportief uit te zien. Grijs haren worden weggeverfd, rimpels worden met crèmes bestreden en uitgezakte buikjes met veel fitness en training bestreden. Zijn deze mensen dan niet onzeker over zichzelf? Denken deze mensen dan ook niet van tijd tot tijd 'ik zie er echt niet uit'?

Ja, als ik je zou vragen wie je bent, of hoe je over jezelf denkt, dan denk ik dat ik het antwoord wel weet. Ik zou te horen krijgen dat je jezelf stom vindt en lelijk.

Ik zou je o zo graag willen zeggen dat je mooi bent van jezelf, ook al heb je je niet opgemaakt. Ik zou o zo graag die onzekerheid en twijfels bij je willen wegnemen. Maar ik weet dat dit niet kan. Maar toch zeg ik het je omdat ik het meen: ik zie je graag.

Brief 9

Wat ik zou willen zeggen maar niet kan

Ouders zijn bezorgd om hun kinderen en hebben het beste met hen voor. We brengen je weg met de auto, want je weet niet wat er 's avonds laat op straat kan gebeuren. We laten je je eigen gang gaan en bemoeien ons niet met wat je doet – je zult heus niet in zeven sloten tegelijk lopen. We geven je adviezen: 'Zou je niet eens naar bed gaan?' We waarschuwen je: 'Denk eraan dat je genoeg geld overhoudt om nog een cadeautje voor oma te kopen.' En soms verbieden we je gewoon iets: 'Nee, vandaag blijft die computer af.'

Ouders willen hun kinderen iets meegeven. Spaargeld bijvoorbeeld, voor als je verder gaat studeren. Of voor als je op kamers gaat wonen, of samen wonen, of trouwen. En dan is het prettig om iets achter de hand te hebben. Ouders willen hun kinderen ook iets anders meegeven, iets dat je niet kunt zien of pakken maar misschien wel het belangrijkste is voor je hele verdere leven. Ik noem het maar een boodschap voor het leven: waarom je leeft, waarvoor je leeft en voor wie.

Dat is niet een boodschap die je even op een avond uitlegt, in de zin van: 'Nu moet je eens even naar me luisteren, want ik moet je iets belangrijks vertellen.' Je kunt het vergelijken met het zout en de kruiden in het eten: je proeft het wel maar zien kun je het niet. Doe je er teveel in dan proef je alleen nog maar de kruiden, doe je er te weinig in dan smaakt alles even flauw. Ofwel: als je altijd met die grote boodschap bezig bent, dan vergeet je te leven. Maar ben je er nooit mee bezig, dan verliest het leven uiteindelijk z'n zin. Ook wij willen je zoiets meegeven.

Ik zou je kunnen waarschuwen zoals veel ouders tegenwoordig doen: 'Kom voor jezelf op, en vertrouw anderen niet'. Maar ik vraag me af of dit wel zo'n goede boodschap is. Soms moet je het lef hebben om voor anderen op te komen en jezelf weg te cijferen. En wat is er mis mee om andere mensen te vertrouwen? Dat moet je kunnen, dat moet je durven. Het vertrouwen dat je anderen geeft, zullen anderen aan jou geven. En het gebrek aan vertrouwen in anderen, krijg je ook terug. Reken maar.

Ik zou je kunnen adviseren: 'Haal uit het leven wat erin zit. Doe je best en je zult bereiken wat je wilt.' Er zijn veel ouders die dit hun kinderen op het hart drukken, om toch vooral maatschappelijk te slagen en carrière te maken. Ik vraag me af of dit wel zo'n goed advies is. Natuurlijk, je hebt bepaalde talenten en het is jammer als je daarmee niets doet. Maar waarom zou je altijd het uiterste eruit moeten halen, en altijd meer moeten hebben? Tevreden zijn met de dingen die je hebt en de dingen die je kunt, lijkt me zeker zo belangrijk te zijn.

Ik zou je kunnen verplichten om toch maar vooral op tijd volwassen te zijn: 'Nee, je ruimt je eigen spullen op, want dat zul je later ook zelf moeten doen.' Of: 'Als je straks kinderen hebt, dan kun je toch ook niet elke dag frites eten?' Ook dit lijkt me niet zo'n goed idee. Ik geloof niet in 'later moet je' of 'later zul je' of 'later kun je ook niet'. Je zou nog bang worden voor de toekomst die als een grote, zwarte wolk boven je hoofd hangt. De dag van vandaag heeft genoeg aan z'n eigen zorgen, de dag van vandaag heeft genoeg aan z'n eigen pretjes. En wat zou je zijn zonder vertrouwen in de toekomst?

Nu ik dit zo schrijf, kom ik erachter dat dit onderwerp helemaal niet zo eenvoudig is als het lijkt. Veel mensen hebben wel hun mond vol van 'waarden en normen', maar ik zou niet weten wat ze bedoelen. Er zijn zoveel dingen die een keerzijde hebben, en al snel zwart-wit klinken.

Misschien blijft er maar één ding over om je mee te geven: je hebt dit leven gekregen van Iets, van Iemand die groter is dan de mensen, dat geloof ik. En ik hoop dat je dit proeft in het leven bij ons: niet te sterk en niet te flauw.

Brief 10

Een antwoord terug

Je hebt me al verschillende brieven geschreven, nu wil ik een brief aan jou schrijven. Ik hoop dat je hem leest: ik heb jouw brieven ook gelezen.

Aan de ene kant vind ik het leuk dat je zulke brieven schrijft. Waarom? Omdat ik – en dat weet je ook – niet zo graag over zulke dingen praat. En zo krijg ik toch een idee van hoe jij over deze dingen denkt en hoe je over mij denkt. Aan de andere kant heb ik nu toch het gevoel dat het niet alleen op mij is gericht. Want heel veel mensen lezen die brieven en dan is het niet meer zo persoonlijk.

Je schrijft dat je ons begrijpt en dat zul je ook vast wel doen. Je bent tenslotte ook jong geweest. Maar soms voelen wij dingen die we niet uit kunnen leggen en die begrijpen jullie niet. Tenminste, dat denken wij. Dan lijkt het net of je helemaal alleen op de wereld bent. Sommige dingen in de brieven kan ik dus wel herkennen. Hoe ik me soms voel en hoe ik denk. En het is fijn om te weten dat iemand je een beetje begrijpt, het is fijn om te weten dat je niet alleen bent.

En dat je eruit ziet hoe het tegenwoordig 'moet'. Dat klinkt heel raar maar aan de ene kant ook logisch. Het is nu eenmaal leuker als jongens naar je fluiten en dat je erbij hoort. Leuker dan dat andere mensen je uitlachen en je altijd in een hoekje staat, omdat niemand met je wil praten.

Maar ik ben het niet altijd met je eens. Soms heb ik nog steeds niet het gevoel dat je ons begrijpt. Bijvoorbeeld als je zegt dat we niet onszelf zijn, maar zo zijn omdat dat in de mode is met haar, kleren en make-up. Oké, we zijn niet voor 100% onszelf, maar toch wel voor 99%. Ik doe echt geen kleren aan die ik zelf niet mooi vind of die niet fijn zitten. Wel kies ik kleren die in de mode zijn, of die in ieder geval niet voor 'schut' zijn. Maar ik vind ze zelf ook mooi, en dat geldt ook voor mijn haar en make-up.

Nu ik aan jou een brief schrijf, wil ik meteen ook iets aan de mensen vertellen die jouw brieven hebben gelezen.

Ik vind dat ouders hun kinderen vrij moeten laten. Niet in alles maar wel in veel dingen. Dat ze kleren aan mogen doen die ze willen, dat ze uit mogen als ze dat willen. Wel moeten er grenzen gesteld worden. Ik mag bijvoorbeeld elke vrijdag uit, als ik dat wil, en mag dan tot drie uur blijven. Ik vind het leuk dat ik dat mag, en ik vind het ook fijn dat er grenzen aan zitten. Ik mag niet om vier uur naar huis komen en ook niet alleen op mijn fiets naar huis. Er moeten vrienden bij zijn.

Zo weet je dat je ouders van je houden. Want ze laten je vrij en zorgen ervoor dat je niks overkomt.